

Список використаних джерел

1. Про енергетичну ефективність: Закон України від 21 жовтня 2021 року, № 1818-IX, стаття 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>
2. Orlik-Koźdoń B., Radziszewska-Zielina E., Fedorczak-Cisak M., Steidl T., Białkiewicz A., Żychowska M., Muzychak A. Historic Building Thermal Diagnostics Algorithm Presented for the Example of a Townhouse in Lviv. *Energies*. 2020; 13(20):5374. <https://doi.org/10.3390/en132053>
3. Програма співфінансування реставрації вікон // Львівська міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://city-adm.lviv.ua/news/culture/architecture-and-historic-heritage/260955-u-lvovi-rozpochala-diiaty-prohrama-spivfinansuvannia-restavratsii-vikon-vzhe-nabrano-neobkhidnu-kilkist-zaiavok-na-2019-rik>

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ У ПАНДЕМІЧНО-ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Мальська М. П.¹, Зінько Ю. В.¹, Горішевський П. А.²

¹*Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

E-mail: Marta.Malska@lnu.edu.ua ; zinkoyuriy@gmail.com

²*Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ, Україна*

E-mail: pavlo.gorishevskyy@ukd.edu.ua

Львівські географи з пошаною згадують професорку Ольгу Заставецьку як відомого українського економіко-географа. Одночасно вагомим був її вклад щодо впровадження туристичної спеціальності на географічних факультетах заходу України та проведенні активної науково-освітньої діяльності у сфері географії і економіки туризму. Низка її робіт були присвячені ролі туризму і рекреації у розвитку депресивних регіонів та активізації господарського комплексу. Особливі організаторські здібності вона проявила у забезпеченні підготовки фахівців з туризму на кафедрі географії України та організації тематичних туристично-рекреаційних конференцій. Організована нею міжнародна конференція “Дністровський каньйон –

унікальна територія туризму” (2009) [1] здобула значний резонанс серед науковців і практиків туризму. Серед тематик цієї конференції було багато доповідей, присвячених сільському зеленому туризму.

В останні роки переживаємо складні періоди для розвитку туризму, в тому числі сільського, що пов’язано з пандемією COVID-19 та російсько-українською війною. Аналіз пандемічно-воєнного впливу на стан і перспективи розвитку сільського туризму в Карпатському регіоні присвячена ця публікація.

Сільський туризм і екотуризм для Українських Карпат виступають як базові форми сталого рекреаційно-туристичного розвитку відповідно до пріоритетів міжнародного Протоколу про *сталий туризм* до Рамкової конвенції про охорону та *сталий* розвиток *Карпат*. Агротуристичні території і національні парки рекомендувались експертами UNWTO як дестинації “відкритого простору” для безпечного відпочинку під час глобальної пандемії [5]. Дослідження розвитку туризму у сільських місцевостях Карпатського регіону України у пандемічний період 2020–2021 років засвідчували наявність певних тенденцій і трендів туристичного руху і його обслуговування, які важливо враховувати для поточного “кризового” моменту і на перспективу.

У представленій роботі проаналізовано вплив пандемії COVID-19 на розвиток сільського туризму в 2020–2021 роках та висвітлено основні заходи суб’єктів туристичної діяльності щодо адаптації до викликів і ризиків, спровокованих пандемією [2]. Для дослідження наслідків впливу пандемії на відвідуваність туристами сільських садиб і національних парків в регіоні та обґрунтуванні шляхів адаптації туристичного руху до актуальної кризової ситуації було використано комплекс взаємозв’язаних методів. Серед них: соціологічні (анкетування та інтерв’ювання власників осель), статистичні (аналіз динаміки відвідуваності та активності суб’єктів з надання послуг) та оцінки інформаційно-маркетингових пропозицій в мережі Інтернет.

Проведені соціологічні обстеження власників сільських садиб в Українських Карпатах (Івано-Франківська область), що приймають туристів, засвідчили зменшення відвідуваності у пандемічному 2020 році. На зменшення відвідуваності туристів вплинули такі фактори як невизначеність пандемічної ситуації в країні в цілому і регіоні зокрема (певні з областей були серед лідерів по захворюваності) та

самообмеженість у прийомі туристів самими власниками. Одночасно, вперше за понад 10-річний період, у 2020–2021 роках маркетинговою агенцією Karpaty.info [4] відмічено тенденцію зменшення кількості готелів і садиб, що рекламувались в мережі Інтернет.

Анкетуванням власників понад 300 садиб, проведеного Університетом Короля Данила з Івано-Франківська спільно з громадськими організаціями у Верховинському і Косівському районах та Яремчанській міській раді Івано-Франківської області (Проект “Портрет туриста очима власників садиб в період пандемії” реалізовано за підтримки Українського культурного фонду у 2020 р.), встановлено, що для заохочення туристів вживаються такі заходи як зниження ціни перебування та економія витрат на обслуговування [3]. У меншій мірі приділялась увага санітарно-гігієнічним заходам, що забезпечують безпечне перебування у садибах.

Деталізуємо статистику основних відповідей учасників опитування. Щодо одночасного прийому відповідної кількості гостей, то в опитуванні взяли участь власники садиб з переважною місткістю 1–10 осіб (до 6 осіб – 25,2%; до 10 осіб – 25,2%) – типові представники зеленого сільського туризму [3]. За підсумками опитування визначено, що у 29,4 % респондентів у 2020 році відбувся спад у кількості відпочиваючих на 50%–75% порівняно з 2019 роком [3], 27% опитуваних зазначили, що кількість туристів знизилось більш ніж на 75%, а 25,2% власників садиб повідомили про зменшення відпочиваючих на 25%-50%. Слід зазначити, що було кілька відповідей, які не очікувано отримали зростання кількості гостей, незважаючи на пандемію, що склало 0,6%.

Досліджуючи дії та заходи, які власники здійснили у своїх закладах сільського туризму, щоб подолати спричинену пандемією ситуацію, отримали такі відповіді [3]: майже половина опитуваних (44,4%) відповіла про те, що єдиним заходом, який вони здійснили в роботі свого закладу було значне зниження цін на проживання та послуги; 16,7% власників садиб підвищили стандарти гігієни для мінімізації контактів; 12,5% впровадили цифрові та маркетингові інструменти та із задоволенням продовжили навчання в рамках нашого проекту; 11,1% респондентів оптимізували свої витрати (в основному, як виявилось, за рахунок зниження кількості відвідувачів – відсутність туристів зменшили витрати на обслуговування садиб).

Рівень якості та забезпечення безпеки послуг у період пандемії у садибах на невисокому рівні, адже тільки 16,7% власників садиб повідомили, що вже підвищили стандарти гігієни та вжили певних заходів для мінімізації контактів, пов'язаних з соціальним дистанціюванням. Переважна більшість мандрівників у наступних роках, вибираючи місце для відпочинку, будуть дуже багато уваги приділяти тому, наскільки місцевий бізнес відповідальний і готовий забезпечити безпеку перебування у закладі розміщення з дотриманням усіх рекомендованих санітарних норм та правил, як українських, так і міжнародних.

Період великомасштабної агресії Росії на Україну та його вплив на діяльність сільського туризму Карпатського регіону досліджувався на прикладі громад Сколівщини (Львівська область) та громад Надвірнянщини, Верховинщини і Коломийщини (Івано-Франківська область). Агроосередки виявились у першу чергу важливим місцем розміщення переміщених осіб зі сходу та півдня України. Перелічені громади надали агрооселі майже під 100% заселення для переселенців. Власники осель надавали у більшості випадків безкоштовне розміщення за цінами собівартості послуг. При довготерміновому перебуванні в оселях надавались суттєві знижки.

У час новітньої російсько-української війни, Сколівщина активно долучилася до прийняття та розміщення на території громади вимушено переселених осіб. За період з 24.02.2022 Сколівська громада, стала прихистком для понад 4 тис. внутрішніх переселенців. Орієнтовна к-сть ВПО, що проживали в приватному секторі, в тому числі і в садибах (а їх налічується в громаді понад 70) – *понад 2 тис. осіб*. Слід зазначити, що власники агросадиб – представники етнографічно-екологічного кластеру “Бойківські Газди” об’єднали свої зусилля задля підтримки ВПО, а саме: надання безкоштовного житла для ВПО (в рамках державної програми “Прихисток”); створення обліку (реєстру) осіб з числа ВПО для отримання гуманітарної допомоги від різноманітних благодійних організацій, міжнародних фондів та фондів; інформаційну, психологічно-реабілітаційну, рекреаційну підтримку та ін.

Окрім цього, переселенцям забезпечували участь в оглядових та тематичних екскурсіях, що організовувались спільно з органами самоврядування громад. У Верховині працює проект “Шелтер”, де переселенці можуть отримати консультації психологів та юристів, а в

Коломій працює соціальна ініціатива “Вулик змістів”, що допомагає знайти переселенцям житло, роботу та реалізуватись у громаді. Власники агроосель разом з односельцями беруть участь у виготовленні продукції для військових та переселенців.

Щодо туристів, які приїжджали в Карпатський регіон улітку 2022 року, то їх кількість значно зменшилась порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Переважають туристи уїкендового характеру, що зупиняються в оселях на 1–2 дні. Суттєвою є також частка туристів, що організовують туроператори у форматі автобусних турів. Одночасно спостерігається тенденція щодо надання суттєвих знижок при довготривалому перебуванні в агросадибах.

Список використаних джерел

1. Дністровський каньйон – унікальна територія туризму [Текст] : Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (16-18 травня 2009 р.) / МОН України, Головне управління з питань туризму, сім'ї, молоді та спорту, ТДОВА, ТНПУ ім. В. Гнатюка ; за ред. О. В. Заставецька, О. М. Адаменко, Г. І. Денисик [та ін.]. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. – 240 с.

2. Методичні рекомендації (Протокол) з надання послуг сільського зеленого туризму (сільської гостинності) у корона- та посткоронавірусний період / В. Васильєв, О. Гафурова, О. Мотузенко [літ. ред. І. Околович]. – Київ : Спілка сільського зеленого туризму України, 2020. – 19 с.

3. Портрет туриста очима власників сільських зелених садиб в період пандемії : Аналітичний звіт за результатами дослідження / П. А. Горішевський, Л. Л. Аронець, В. П. Передерко, О. І. Зварич. – Університет Короля Данила [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukd.edu.ua/news/mizhnarodna-diyalnist/portret-turista-ochima-vlastnikiv-silskikh-zelenikh-sadib-v-period>

4. Karpaty.info / Офіційна сторінка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.karpaty.info/ua/>

5. 'Safe Travels': Global Protocols & Stamp for the New Normal / World Travel & Tourism Council [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://wtcc.org/COVID-19/Safe-Travels-Global-Protocols-Stamp>